

Ile zarabiamy, a ile powinniśmy zarabiać? Analiza własności miar subiektywnych nierówności dochodowych.

Głównym celem badawczym rozprawy jest charakterystyka własności zaproponowanych przez badaczy miar nierówności dochodowych, obserwowanych i postulowanych przez jednostki, a co za tym idzie – odpowiedź na pytanie: w jaki sposób uczestnicy badań rozumieją metody pomiaru i czy potrafią powiązać własne przekonania na temat nierówności z założeniami oraz wymaganiami owych metod?

Własności i skutki dystrybucyjne miar subiektywnych nierówności zostały zaprezentowane w kolejności ich historycznego pojawiania się oraz częstości stosowania w badaniach społecznych. Od najwcześniejszej – eksperymentalnej metody sondażu czynnikowego (*factorial survey method*), zwanej także w literaturze przedmiotu metodą winietową (Jasso i Rossi 1977), poprzez miary budowane z wykorzystaniem pytań sondażowych o zarobki, postrzegane jako istniejące i postulowane jako sprawiedliwe, przypisywane przez respondentów wybranym kategoriom zawodowym (Osberg i Smeeding 2009), na potrzeby pracy nazwane miarami oceny dochodów zawodowych, aż po prostsze wskaźniki – często odwołujące się do przedstawień nierówności ekonomicznych w postaci przedziałów dochodów (lub bogactwa) – takie jak wskaźnik Nortona-Ariely’ego, diagram przekonań stratyfikacyjnych czy ranking międzynarodowy (w rozprawie określone mianem miar przedziałowo-liczbowych).

Miary te łączą to, że odwołują się do oceny atrybutów ilościowych (zarobków, dochodów, bogactwa) i zbliżone są lub często przyjmują postać tych miar, które stosowane są w ekonomii (np. wskaźnik Giniego).

Praca omawia wyniki różnych badań prowadzonych z zastosowaniem wymienionych miar (ze szczególnym podkreśleniem miar oceny dochodów zawodowych), które często przynosiły niespójne lub wręcz sprzeczne wnioski dotyczące tego, jak duże nierówności ludzie postrzegają oraz jak duże nierówności ich zdaniem powinny istnieć. Stanowi także omówienie wyników badań eksperymentalnych dotyczących własności miar subiektywnych nierówności dochodowych, które wskazywały na artefakty metody, wywołane tym, że badani rzadko dysponują wymaganą wiedzą o zarobkach, często też nie rozumieją lub nie potrafią dokonywać przekształceń na liczbach.

W konsekwencji podstawowym pytaniem badawczym pracy, na które na podstawie badań sondażowych ISSP (The International Social Survey Programme) została udzielona empirycznie uprawomocniona odpowiedź jest, na ile różnorodne, stosowane w badaniach dotyczących subiektywnych nierówności, formaty pytań o rzeczywiste i postulowane zarobki/dochody/bogactwo oraz budowane na ich podstawie wskaźniki, mogą być trafnymi i rzetelnymi miarami postrzeganych i sprawiedliwych nierówności dochodowych?

Kolejnym pytaniem badawczym postawionym w pracy (szczególnie w odniesieniu do miar przedziałowo-liczbowych) jest pytanie o wpływ, jaki na uzyskiwanie niespójnych, a nawet sprzecznych ustaleń badawczych może wywierać niejasna i niejednoznaczna konceptualizacja i operacjonalizacja pojęcia nierówności?

Końcowym etapem pracy jest sformułowanie postulatów dotyczących pożądaných własności miar subiektywnych nierówności dochodowych, w oparciu o działania zmierzające do niwelowania skutków opisanych efektów powodujących zniekształcenia poznawcze oraz określenia wymiarów definicyjnych pojęcia nierówności, które pozwolą uzyskać wolny od zniekształceń wgląd we właściwy przedmiot społecznej percepcji podmiotów dotyczącej nierówności w rozkładzie dochodów. Tym samym sformułowana została odpowiedź na kończące niniejszą rozprawę pytanie badawcze o to, jakie warunki powinny zostać spełnione, by wypracować trafne i rzetelne metody pomiaru subiektywnych nierówności dochodowych.

